

Katecheza w parafii w świetle obowiązujących dokumentów kościelnych

Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie katechezy parafialnej w świetle obowiązujących dokumentów kościelnych. Wzięto pod uwagę podstawowe dokumenty katechetyczne: Adhortację apostolską Jana Pawła II o katechizacji w czasach współczesnych *Catechesi tradendae*¹, dokument Kongregacji ds. Duchowieństwa zatytułowany *Dyrektorium ogólne o katechizacji*², dokument Konferencji Episkopatu Polski zatytułowany *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*³ oraz *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zatwierdzoną przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 8 marca 2010 r.⁴. W odniesieniu do osób podejmujących posługę katechetyczną oraz obowiązków proboszcza względem katechezy w parafii odwołano się do *Kodeksu Prawa Kanonicznego*⁵. W odniesieniu do katechezy dorosłych wykorzystano dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy zatytułowany *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej. Niektóre linie i ukierunkowania*⁶. Również w odniesieniu do

BEATA STYPULKOWSKA – dr teologii, wykładowca Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie oraz pracownik Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej i Diecezji Sosnowieckiej.

¹ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica „Catechesi tradendae” de catechesi nostro tempore tradenda* (CT), AAS 71 (1979), 1277-1340, JAN PAWEŁ II, *Adhortacja Apostolska „Catechesi tradendae” o katechizacji w naszych czasach*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, 3-64.

² KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (DOK), Poznań 1998.

³ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (PDK), Kraków 2001.

⁴ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* (PP), Kraków 2010.

⁵ KODEKS PRAWA KANONICZNEGO (KPK), Poznań 1984.

⁶ MIĘDZYKARODOWA RADA DO SPRAW KATECHEZY, *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej. Niektóre linie i ukierunkowania* (KDWCh), tłum. K. Misiaszek, Kraków 2001.

katechezy dorosłych oraz katechezy dzieci i młodzieży wykorzystano *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*⁷. W odniesieniu do katechezy parafialnej szkół ponadgimnazjalnych wykorzystano program „Przypatrzcie się powołaniu waszemu”. Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnej⁸. W odniesieniu do katechezy parafialnej wykorzystano również myśli zawarte w dwóch adhortacjach: Benedykta XVI *Verbum Domini*⁹ i Franciszka *Evangelii gaudium*¹⁰.

W artykule przedstawiono zagadnienie posługi katechetycznej w Kościele partykularnym i w parafii, koncentrując się na osobach, które tę posługę prowadzą, i ich formacji, co jest zadaniem Kościoła partykularnego, krótko zajęto się problematyką katechezy dorosłych, dalej podano wskazania i wytyczne, które *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* i *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce* stawiają katechezie dzieci i młodzieży w parafii. Jeden punkt odnosi się do formacji katechetów parafialnych w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie. Całość ilustruje w Aneksie przykład katechezy prowadzonej w parafii Świętej Rodziny w Częstochowie w roku szkolnym 2002/2003, w okresie kiedy proboszczem parafii był ks. Marian Duda¹¹.

1. Posługa katechetyczna w Kościele partykularnym

Posługa katechetyczna według *Dyrektorium ogólnego o katechizacji* zajmuje wyjątkowe miejsce wśród posług i służb, przez które Kościół partyku-

⁷ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* (DDSL), Warszawa 2009.

⁸ KOMISJA WYCHOWANIA KATOLICKIEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, RADA DO SPRAW RODZINY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, „Przypatrzcie się powołaniu waszemu”. Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnej (PKP), Kraków 2004.

⁹ BENEDICTUS XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Verbum Domini” de Verbo Dei in vitaet in missione Ecclesiae* (VD), AAS 102 (2010), 681-787, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, Kraków 2010, 5-124.

¹⁰ FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica „Evangelii gaudium” de Evangelio Nuntiando nostra aetate* (EG), AAS 105 (2013), 1019-1137, OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie „Evangelii gaudium”* Kraków 2014, 5-252.

¹¹ Artykuł w formie referatu był przedstawiony podczas okolicznościowej Konferencji naukowej „W sercu Kościoła na drogach nowej ewangelizacji” w 25-lecie pracy naukowej ks. dr. hab. Mariana Dudy, Dyrektora Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, 17 stycznia 2014 r.

larny realizuje swoją misję ewangelizacyjną¹². Czytamy dalej w Dyrektorium, że katecheza jest jedyną posługą realizowaną przez kapłanów, diakonów, zakonników i świeckich w łączności z biskupem¹³. Oznacza to, że podmiotem działań ewangelizacyjnych jest Kościół partykularny, a pracownicy służą tej posłudze i działają w imieniu Kościoła. Chociaż szafarze wyświęceni, osoby konsekrowane i świeccy wspólnie realizują katechezę, to czynią to w sposób zróżnicowany, każdy odpowiednio do swojego szczególnego miejsca w Kościele¹⁴. Posługa słowa Bożego wypełniana jest w Kościele¹⁵ przez szafarzy wyświęconych¹⁶, członków instytutów życia konsekrowanego na mocy ich konsekracji¹⁷ oraz świeckich na mocy ich chrztu i bierzmowania¹⁸.

¹² DOK, n. 219.

¹³ Tamże.

¹⁴ CT 16, AAS 71 (1979), 1290, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 15; DOK, n. 219.

¹⁵ Zob. DOK, przypis 55 do punktu 50, wyjaśniający posługę słowa. Na temat posługi słowa Bożego w świetle KPK, zob.: J. SYRYCZYK, *Przepowiadanie słowa Bożego i nauczanie katechetyczne według norm nowego prawa kościelnego*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. TENŻE, Warszawa 1985, 126-138.

¹⁶ KPK, kan. 756-757. Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* (64, AAS 71 (1979), 1330, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 54) powtarza za Soborem Watykańskim II określenie kapłanów jako „wychowawców w wierze”. Por. CONCILIUM VATICANUM II, *Decretum de presbyterorum ministerio et vita* (DK) 6, AAS 58 (1966), 999, *Dekret o posłudze i życiu kapłanów „Presbyterorum ordinis”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 1967, 494.

¹⁷ KPK, kan. 758. Kanon w tym miejscu wypowiada się jedynie o członkach instytutów życia konsekrowanego. Pomija tym samym osoby konsekrowane żyjące w świecie niezwiązane z żadnym instytutem, ale reprezentujące indywidualne formy życia konsekrowanego. Kan. 604 mówi o stanie dziewic, „które – wyrażając święty zamiar gruntowniejszego naśladowania Chrystusa – są Bogu poświęcone przez biskupa diecezjalnego według zatwierdzonego obrzędu liturgicznego, zostają zaślubione mistycznie Chrystusowi, Synowi Bożemu, i przeznaczone na służbę Kościołowi”. Adhortacja apostolska Jana Pawła II *Vita consecrata* (7, AAS 88 (1996), 382, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 639) podkreśla więź dziewic konsekrowanych z Kościołem diecezjalnym: „Dziewice konsekrowane przez Biskupa łączą się szczególną więzią z Kościołem lokalnym, któremu służą z poświęceniem, chociaż pozostają w świecie”. Dziewice konsekrowane podobnie jak siostry zakonne mogą katechizować na mocy konsekracji, co prawodawca określa „na mocy własnego poświęcenia się Bogu”. Por. KPK, kan. 758. DOK (przypis 55. do punktu 50) mówiąc o członkach instytutów życia konsekrowanego, używa zwrotu: „na mocy ich konsekracji”. Na temat spełniania posługi katechetycznej przez członków zakonów, zob.: J. ŁAPIŃSKI, *Udział zakonów w duszpasterstwie parafialnym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, 87-94.

¹⁸ KPK, kan. 759. Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* (66, AAS 71 (1979), 1331, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 55) określa działalność katechetyczną

Przez nich posługa katechetyczna ofiaruje w sposób całościowy słowo Boże i świadectwo Kościoła. Gdyby brakło którejs z tych form obecności, katecheza utraciłaby część swojego bogactwa i znaczenia¹⁹. Ojciec Święty Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* przypomniał, że nikt z uczniów Chrystusa nie może czuć się zwolniony z misji głoszenia słowa Bożego i każdy, zgodnie ze swoim stanem życia, jest powołany do tego, by wnieść znaczący wkład w głoszenie orędzia chrześcijańskiego²⁰.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce w części poświęconej pracownikom posługi katechetycznej wśród osób odpowiedzialnych za katechezę wymienia w kolejności: całą wspólnotę chrześcijańską, biskupa diecezjalnego, kapłanów, rodziców, osoby zakonne, katechetów świeckich²¹. Biskup jest w diecezji pierwszym katechetą²². To on przede wszystkim sam osobiście głosi wiernym naukę życia oraz wzbudza i podtrzymuje w diecezjach zapal katechetyczny przez odpowiednie i skuteczne struktury²³. W diecezjach powinien istnieć Diecezjalny Referat Katechetyczny oraz Rada Katechetyczna, która może stanowić komisję Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej²⁴. Do zadań Referatu Katechetycznego należy m.in. koordynacja szkolnego nauczania religii z katechezą sakramentalną w parafiach; nadzór nad realizacją w parafiach planu katechetycznego diecezji, uwzględniającego również katechezę dorosłych oraz organizację kształcenia i doksztalcania katechetów²⁵. Do zadań Rady Katechetycznej należy m.in. koordynacja formacji katechetów i wspieranie inicjatyw katechetycznych w diecezji²⁶. W obu przypadkach powtarza się zagadnienie formacji katechetów. Jest to sprawa istotna, której *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* poświęca oddzielny rozdział²⁷. W katechezę parafialną mogą być zaangażowane

świeckich jako „najznakomitszą formę apostołstwa świeckich”. Na temat posługi nauczania wykonywanej przez świeckich, zob. J. LASKOWSKI, *Udział świeckich w aktywizowaniu duszpasterstwa (Aspekt teologiczno-prawny)*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, 123-124.

¹⁹ DOK, n. 219.

²⁰ VD 94, AAS 102 (2010), 765-766, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 102-103.

²¹ PDK, n. 119-134.

²² CT 63, AAS 71 (1979), 1328-1329, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 53-54.

²³ Tamże.

²⁴ PDK, n. 137-138.

²⁵ Tamże, n. 137.

²⁶ PDK, n. 138.

²⁷ Tamże, n. 149-159.

również osoby niebędące formalnie katechetami. Prowadzenie katechezy parafialnej dla młodzieży ponadgimnazjalnej przewidziane jest dla zespołów katechetycznych, w skład których wchodzi kapłani, katecheci i inne osoby. Dla tych zespołów zasadne jest organizowanie przez struktury diecezjalne warsztatów, których treścią byłoby przybliżanie celów, treści i metodyki katechezy parafialnej młodzieży²⁸. Sprawa formacji osób związanych z katechezą potrzebna jest nie tylko w odniesieniu do katechezy młodzieży ponadgimnazjalnej. Również w katechezie kandydatów do bierzmowania mogą być zaangażowani animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych²⁹.

Dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy zatytułowany *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej* zwraca uwagę na katechetów świeckich³⁰. Katecheta dorosłych winien uczestniczyć w formacji początkowej i permanentnej³¹, a uznany za zdatnego do katechizowania dorosłych może być dopiero po formacji początkowej, prowadzonej według programu wypracowanego w Kościele lokalnym i na podstawie wydanej misji kanonicznej³². Do biskupa należy czuwanie nad diecezjalnym programem katechezy dorosłych. Ma być on informowany o jego realizacji podczas spotkań z osobami odpowiedzialnymi za katechezę oraz z samymi katechetami, których winien uważać za jednych z głównych swoich współpracowników i winien śledzić formację katechetów osób dorosłych³³.

2. Duszpasterstwo katechetyczne w parafii

Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Catechesi tradendae* porusza problematykę parafii jako środowiska katechezy. Papież podkreśla, że wspólnota parafialna, jako zajmująca szczególne miejsce, powinna pozostać krzewicielką i inspiratorką katechezy, a parafia jest w dalszym ciągu miejscem, w którym chrześcijanie, nawet niepraktykujący, są związani ścisłymi więzami³⁴.

²⁸ PKP, http://www.drdrohiczyn.pl/UserFiles/dokumenty/PROGRAM_KATECHEZY_PARAFIALNEJ.pdf, [14.02.2014].

²⁹ PP, 68.

³⁰ KDWCh, n. 75.

³¹ Tamże, n. 77.

³² Tamże, n. 80.

³³ Tamże, n. 82.

³⁴ CT 67, AAS 71 (1979), 1332, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 56.

Papież Franciszek w adhortacji apostołskiej *Evangelii gaudium* o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie mówi wprost, że parafia nie jest strukturą przestarzałą³⁵. I z tego powodu, jako mająca wielką elastyczność, może przyjąć różne formy wymagające otwarcia i misyjnej kreatywności ze strony duszpasterza i wspólnoty. Dotyczy to również katechezy. Chociaż parafia z pewnością nie jest jedyną instytucją ewangelizacyjną, to jednak, jeśli zachowuje zdolność do nieustannego reformowania się i przystosowania, nadal będzie formą obecności Kościoła na danym terytorium, środowiskiem słuchania Słowa, wzrostu życia chrześcijańskiego, dialogu, przepowiadania, ofiarnej miłości, adoracji i celebracji. Rzeczywiście będzie utrzymywała kontakt z rodzinami i z życiem ludu. Przez całą swoją działalność parafia pobudza i formuje swych członków, aby byli ludźmi ewangelizującymi³⁶. Papież jednak przyznaje, że wezwanie do rewizji i odnowy naszych parafii nie przyniosło jeszcze wystarczających owoców, aby były one bliżej ludzi i były środowiskami żywej komunii i uczestnictwa oraz ukierunkowały się całkowicie na misję³⁷.

Benedykt XVI natomiast w adhortacji apostołskiej *Verbum Domini* zwraca uwagę na to, że parafia może być środowiskiem duszpasterstwa biblijnego. Takie duszpasterstwo ma być nie tyle jedną z form duszpasterstwa, ale biblijną animacją całego duszpasterstwa, które przyczyni się do lepszego poznania osoby Chrystusa w celu osobistego spotkania z Nim, objawiającym się w swoim słowie³⁸. Ponieważ element biblijny jest charakterystyczny dla katechezy, stąd można wnosić, że parafialne duszpasterstwo biblijne będzie ściśle związane z posługiwaniem katechetycznym.

Dyrektorium ogólne o katechizacji wskazuje parafię jako najbardziej znaczące miejsce, w którym formuje się i żyje wspólnota chrze-

³⁵ EG 28, AAS 105 (2013), 1031, OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium”*, 31.

³⁶ Tamże, AAS 105 (2013), 1031-1032, OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium”*, 31-32.

³⁷ Tamże, AAS 105 (2013), 1032, OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium”*, 32.

³⁸ VD 73, AAS 102 (2010), 747-748, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostołska „Verbum Domini”*, 80-81. J. Kochel (*Katecheci w służbie słowa Bożego*, w: J. KOCHEL – Z. MAREK, *Pedagogia biblijna w katechezie*, Kraków 2012, 156-157) zwraca uwagę na to, że papież Benedykt XVI jest wielkim propagatorem metody *lectio divina*. Zachęcał do jej stosowania przez młodych w Orędziu na XXI Światowy Dzień Młodzieży w 2006 r. oraz poświęcił jej miejsce w adhortacji *Verbum Domini*.

ścijańska³⁹. Jest to ponadto zwyczajne środowisko, w którym rodzi się i wzrasta wiara⁴⁰. Dlatego też powinna pozostać „krzewicielką i inspiratorką katechezy” (*fautricem et incitatricem catecheseos*)⁴¹. R. Murawski zauważa, że normy, kryteria i propozycje zamieszczone w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* dotyczą głównie katechezy parafialnej⁴².

Warto zwrócić uwagę, że w parafii są realizowane dwie formy katechezy: katecheza wtajemniczająca dorosłych, dzieci i młodzieży oraz katecheza stała⁴³. Powinny one być ze sobą powiązane i zintegrowane. Istotnym zadaniem katechezy wtajemniczającej jest wprowadzenie w pełnię życia chrześcijańskiego⁴⁴. Jest ona ściśle związana z sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego⁴⁵. Katecheza stała skierowana jest do chrześcijan już wprowadzonych w podstawowe elementy, które powinny ożywiać i prowadzić do dojrzałości ich wiarę w ciągu całego życia⁴⁶.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce mówi o parafii jako o pierwszoplanowym miejscu katechezy⁴⁷. Nauczanie religii w szkole domaga się uzupełnienia przez katechezę dzieci i młodzieży w parafii, aby uczniowie mogli czerpać siłę z bezpośredniego kontaktu z Bogiem w liturgii i sakramentach świętych⁴⁸.

³⁹ DOK, n. 257.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ CT 67, AAS 71 (1979), 1332, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 56; DOK, n. 257.

⁴² R. MURAWSKI, *Działania katechetyczne w parafii w świetle Dyrektorium Ogólnego i Polskiego*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003, 56.

⁴³ DOK, n. 72; R. MURAWSKI, *Działania katechetyczne w parafii*, 60-61.

⁴⁴ CT 18, AAS 71 (1979), 1292, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 17; DOK, n. 63.

⁴⁵ DOK, n. 66.

⁴⁶ Tamże, n. 51 wraz z przypisem 64.

⁴⁷ PDK, n. 106.

⁴⁸ Tamże. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (n. 73) z roku 1997 odróżnia lekcję religii od katechezy. Mówi o tym, że nauczanie religii w szkole posiada własny charakter, a relacja między nauczaniem religii w szkole i katecheza jest relacją zróżnicowania i komplementarności. Natomiast *Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce* (n. 82) podaje, że „w warunkach polskich, biorąc pod uwagę historyczne uwarunkowania oraz utwierdzoną przez ostatnie dziesięciolecia tradycję katechetyczną, należy szkolne nauczanie religii traktować jako część katechezy, tj. jako specyficzną formę katechezy”. *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce* zakłada, że w szkole prowadzona jest katecheza. Świadczy o tym już sam tytuł: „podstawa programowa katechezy”. Jednakże nie ulega żadnej

W odniesieniu do katechezy w parafii szczególne obowiązki spoczywają na proboszczu. Obowiązki te zostały wymienione zarówno przez *Kodeks Prawa Kanonicznego*, jak i dyrekoria katechetyczne. *Kodeks Prawa Kanonicznego* zobowiązuje proboszcza m.in. do troski o prowadzenie katechezy przygotowującej do uczestnictwa w sakramentach; zorganizowania nauczania katechetycznego, trwającego odpowiedni czas, dla dzieci, w celu zapewnienia im właściwego przygotowania do pierwszego przyjęcia sakramentu pokuty, Eucharystii oraz przygotowanie do sakramentu bierzmowania; zatroszczenia się o to, by dzieci po przyjęciu I Komunii św. w dalszym ciągu pogłębiały swą formację katechetyczną; objęcia katechizacją osoby upośledzone fizycznie i umysłowo; wprowadzenia różnych form katechezy dla młodzieży i dorosłych w celu pogłębienia ich wiary⁴⁹. Dyrekoria katechetyczne wśród obowiązków proboszcza odnośnie do katechezy wymieniają: wzbudzać we wspólnocie chrześcijańskiej zmysł wspólnej odpowiedzialności za katechezę jako zadania wszystkich ochrzczonych; troszczyć się o odpowiednie zaprogramowanie posługi katechetycznej w parafii, by była właściwie zorganizowana i pokierowana, a także zadbać o należyty jej poziom; wzbudzać powołania do posługi katechetycznej wśród osób świeckich oraz okazywać uznanie tym osobom, które się tej posługi podejmują; integrować katechezę i nauczanie religii w szkole z całym duszpasterstwem parafialnym, zwłaszcza z programem ewangelizacyjnym wspólnoty kościelnej, jak również troszczyć się o zapewnienie więzi między katechezą parafialną i szkolną a sakramentami i liturgią oraz innymi działaniami duszpasterskimi; okazywać szczególną dbałość o prawidłową organizację nauczania religii w szkole; zapewnić więź posługi katechetycznej w parafii z całym programem duszpasterskim w diecezji⁵⁰; odbywać regularne spotkania ze wszystkimi, którzy wykonują jakąś formę posługi katechetycznej w parafii⁵¹.

wątpliwości, że szkolne nauczanie jest niewystarczające, aby wprowadzić uczniów w dojrzałe życie chrześcijańskie, oparte na liturgii i sakramentach Kościoła. Niektórzy polscy katechetycy coraz częściej mówią o potrzebie rozdzielenia katechezy i lekcji religii. K. Misiaszek (*Lekcja religii w szkole nie będzie katechezą. Z ks. Kazimierzem Misiaszkiem SDB rozmawia Wojciech Zagrodzki CSsR*, „Homo Dei”, 80 (2011) 4, 85) sugeruje nawet, że trzeba zrezygnować z aspiracji wtajemniczenia, ewangelizacji czy preewangelizacji na terenie szkoły.

⁴⁹ KPK, kan. 777. Obowiązki te wymienia również PDK, n. 140.

⁵⁰ PDK, n. 140; DOK, n. 225.

⁵¹ PDK, n. 141.

II Polski Synod Plenarny określa parafię jako podstawowe miejsce formacji i działania laikatu, a także katechizacji dorosłych i dzieci, uzupełniającej szkolne lekcje religii⁵².

3.1. Katecheza dorosłych

Katecheza dorosłych realizuje się prawie w całości w parafii⁵³. Pytanie o koncepcję katechezy dorosłych wiąże się ściśle z pytaniem o koncepcję parafii⁵⁴. Parafia, która jest rzeczywistą wspólnotą wiernych⁵⁵, wypełnia zadania jednoczenia ich w wierze, kulcie i miłości braterskiej⁵⁶.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce temat duszpasterstwa katechetycznego w parafii zaczyna od zagadnienia katechezy dorosłych. Dokumenty katechetyczne zaznaczają, że duszpasterstwo katechetyczne powinno mieć charakter ciągły i katecheza dzieci, młodzieży i dorosłych nie mogą być od siebie oddzielone i pozbawione wzajemnej łączności⁵⁷. Katecheza ciągła odnosi się do ciągłego duszpasterstwa katechetycznego w tym sensie, że katecheza dzieci, młodzieży i dorosłych jest ze sobą powiązana, tworząc pewien ciąg katechetycznego nauczania⁵⁸. Katecheza dzieci zaszczepia i rozwija wiarę, katecheza młodzieży formuje zdecydowaną postawę wiary, natomiast katecheza dorosłych ma doprowadzić do ukształtowania wiary wspólnotowej⁵⁹. W pewnym uproszczeniu katechezę dorosłych utoż-

⁵² II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999). *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia chrześcijaństwa*, n. 48. Na temat katechezy parafialnej w świetle dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego zob. R. CZEKAŁSKI, *Katecheza w świetle dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2003, 274-277.

⁵³ S. LABENDOWICZ, *Katecheza dorosłych Kościoła posoborowego w świetle dokumentów i literatury katechetycznej*, Radom 2007, 338-350.

⁵⁴ P. TOMASIK, *Miejsce katechezy dorosłych w duszpasterstwie polskim*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, 214.

⁵⁵ M. DUDA, *Soborowa i posoborowa wizja parafii*, w: TENŻE, *Parafia – kawalek nieba... do moich Parafian i nie tylko... 1996 – 2003*, Częstochowa 2004, 191-197.

⁵⁶ R. KAMIŃSKI, *Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym*, Lublin 1997, 66; E. SZTAFFROWSKI, *Urzeczywistnianie się Kościoła w duszpasterstwie parafialnym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, 57-58.

⁵⁷ CT 45, AAS 71 (1979), 1313-1314, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 38; DOK, n. 171; PDK, n. 97; KDWCh, n. 29.

⁵⁸ R. MURAWSKI, *Działania katechetyczne w parafii*, 66.

⁵⁹ A. POTOCKI, *Katecheza dorosłych w przemianie*, w: *Katecheza dorosłych we wspól-*

samia się z ich teologicznym kształceniem⁶⁰. Każda katecheza zawiera zawsze pewien zasób wiedzy⁶¹. Jednakże studia teologiczne czy nawet pewne wykłady i prelekcje organizowane w parafii nie mogą być skierowane do wszystkich i nie zastąpią działania duszpasterskiego, którego celem jest doprowadzenie katechizowanego nie tylko do spotkania z Chrystusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości⁶². Kształcenie teologiczne lepiej uznać za dalszy etap katechezy⁶³, który przygotowuje wiernych do apostołstwa⁶⁴.

II Polski Synod Plenarny zobowiązuje wszystkich księży proboszczów do prowadzenia katechezy dorosłych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości lokalnych⁶⁵.

Adhortacja *Catechesi tradendae* katechezę dorosłych nazywa najznakomitszą formą katechezy i wskazuje na to, że aby katecheza była skuteczna, powinna być ciągła, nie może się zatrzymywać na samym progu życia dojrzałego⁶⁶. Wskazówki dotyczące katechezy dorosłych dotyczą dorosłych świeckich⁶⁷. Dyrektoria katechetyczne wyróżniają następujące grupy dorosłych, które powinny być objęte katechezą dorosłych: dorośli wierzący, którzy spójnie przeżywają swój wybór wiary i pragną jej pogłębienia; dorośli, którzy zostali ochrzczeni, lecz

nocie Kościoła, red. K. Misiaszek, Warszawa 2002, 69; M. MAJEWSKI, *Idee przewodnie katechezy dorosłych*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 4 (1977), 158.

⁶⁰ A. POTOCKI, *Katecheza dorosłych w przemianie*, 65.

⁶¹ R. MURAWSKI, *Kierunki i formy pracy katechetycznej z dorosłymi w parafii*, „Śląskie Studia Teologiczno-Historyczne” 13 (1980), 66.

⁶² CT 5, AAS 71 (1979), 1281, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 6-7.

⁶³ A. POTOCKI, *Katecheza dorosłych w przemianie*, 65.

⁶⁴ *Dyrektorium apostołstwa świeckich*, n. 104, w: KOMISJA EPISKOPATU POLSKI DUSZPASTERSTWA OGÓLNEGO, *Program duszpasterski na rok 1994/95. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, Katowice 1994, 372.

⁶⁵ *II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999). Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich*, n. 42.

⁶⁶ CT 43, AAS 71 (1979), 1312, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 36-37.

⁶⁷ PDK, n. 98, 101; DOK, n. 174; KDWC, n. 26, 50. W odniesieniu do katechezy dorosłych warto zwrócić jeszcze uwagę na dokument zatwierdzony w 1970 r. przez Konferencję Episkopatu Polski, a mianowicie *Dyrektorium apostołstwa świeckich*, w: KOMISJA EPISKOPATU POLSKI DS. DUSZPASTERSTWA OGÓLNEGO, *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, Katowice 1994, 352-375 oraz *Adhortację apostołską Jana Pawła II o powołaniu i misji świeckich w Kościele dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II Christifideles laici*.

oddalili się od wiary; dorośli nieochrzczeni⁶⁸. Dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy zatytułowany *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej wśród odbiorców katechezy dorosłych* wyróżnia tych, którzy są pozostawieni na marginesie życia: niepełnosprawni fizycznie i psychicznie, osoby w podeszłym wieku, chorzy i najbardziej zagrożeni życiową marginalizacją (uchodźcy, emigranci, nomadzi, więźniowie)⁶⁹. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* zwraca uwagę na katechezę dorosłych adresowaną do rodziców w ramach przygotowania ich dzieci do sakramentów świętych: chrztu, I Komunii św. i sakramentu pokuty, rocznicy I Komunii św. oraz sakramentu bierzmowania⁷⁰. Dla tych różnych grup osób potrzebny jest inny rodzaj katechezy – czy to katecheza wtajemniczająca, czy też katecheza stała.

Dyrektorium ogólne o katechizacji za wzór każdej katechezy podaje katechumenat chrzcielny⁷¹, przez który dorosły prowadzony jest do wyznania wiary chrzcielnej w czasie wigilii paschalnej⁷². Formacja katechumenalna podzielona jest na cztery etapy⁷³, które inspirują również podział katechezy na stopnie⁷⁴. Dotyczy to oczywiście katechezy wtajemniczającej skierowanej do dorosłych, którzy zostali ochrzczeni, lecz oddalili się od wiary, oraz dorosłych nieochrzczonych, dla których przewidziany jest właściwy katechumenat⁷⁵.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce zaznacza, że każda wspólnota winna zapewnić wszystkim dorosłym stosowną do ich wieku, wykształcenia, stanu, zawodu oraz zainteresowania formę katechezy⁷⁶. Mogą to być kursy katechezy systematycznej, jak

⁶⁸ PDK, n. 99; DOK, n. 172.

⁶⁹ KDWCh, n. 55.

⁷⁰ PDK, n. 103.

⁷¹ Na ten temat zob. R. MURAWSKI, *Katechumenalny wymiar katechezy*, „Katecheta” 52 (2008) nr 2 – 6; J. BAGROWICZ, *Inicjacyjno-katechumenalny kształt edukacji religijnej dorosłych w Kościele*, w: *Katecheza dorosłych w teorii i praktyce. Impulsy – Wyzwania – Perspektywy*, red. C. Rogowski, Lublin-Olsztyn 2001, 9-45.

⁷² DOK, n. 59.

⁷³ Prekatechumenat, katechumenat, czas oczyszczenia i oświecenia oraz mistagogia – *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (OCWD), Katowice 1988, n. 7; zob. Cz. KRAKOWIAK, *Katechumenat chrzcielny dorosłych w Kościele posoborowym*, Lublin 2003.

⁷⁴ DOK, n. 88-89.

⁷⁵ Tamże, n. 172.

⁷⁶ PDK, n. 101; P. TOMASIK, *Miejsce katechezy dorosłych w duszpasterstwie*, 227-228.

np. kursy biblijne; formy katechezy okazjonalnej, uwzględniającej różne sytuacje i okoliczności, domagające się światła orędzia Bożego⁷⁷; katecheza podejmowana przez ruchy, stowarzyszenia i organizacje katolickie, zwłaszcza Akcję Katolicką⁷⁸; rekolekcje zamknięte⁷⁹; katecheza w trakcie pieszych i autokarowych pielgrzymek do sanktuariów⁸⁰; katecheza w ramach duszpasterstwa masowego w formie niedzielnej homilii⁸¹; katecheza odnosząca się do problematyki zawartej w programie duszpasterskim danego roku kościelnego, również w ramach kazań głoszonych z racji nabożeństw pasyjnych na „Gorzkich żalach” i nabożeństw okresowych w maju, czerwcu i październiku, a także kazań eucharystycznych w okresie oktawy Bożego Ciała⁸²; katecheza adresowana do rodziców w ramach przygotowania do sakramentów świętych ich dzieci⁸³; doroczne rekolekcje oraz całotygodniowe misje⁸⁴ i inne formy podane w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji*⁸⁵. Żywotność duszpasterska parafii zależy od istniejących w niej różnych, wzajemnie uzupełniających się form katechezy dorosłych⁸⁶.

Wśród celów szczegółowych katechezy dorosłych dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy zatytułowany *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej* wymienia osiągnięcie podstawowego stopnia rozumienia wiary Kościoła, dostatecznie spójnej i umotywowanej, odwołującej się bezpośrednio do źródeł Objawienia, tj. Pisma Świętego, liturgii, Ojców Kościoła, Magisterium Kościoła, do innych wielkich dokumentów Tradycji oraz do doświadczeń życia

⁷⁷ PDK, n. 101.

⁷⁸ Tamże, n. 102.

⁷⁹ Tamże, n. 104.

⁸⁰ Tamże, n. 104.

⁸¹ Tamże, n. 102.

⁸² Tamże, n. 117.

⁸³ Tamże, n. 103. R. Murawski (*Kierunki i formy pracy katechetycznej z dorosłymi*, 74-75) zwraca uwagę na priorytetowe znaczenie tej formy katechezy i rozciąga ją na katechizację różnych grup dzieci uczęszczających na katechezę, a więc katechizację rodziców posiadających dzieci w wieku przedszkolnym i następnie uczących się w różnych typach szkół. Zob. również: S. ŁABENDOWICZ, *Katecheza dorosłych*, 345; J. MAJKA, *Problem katechizacji dorosłych na tle współczesnej rzeczywistości religijno-społecznej*, w: *Powołanie człowieka. W służbie Ludowi Bożemu*, red. B. Bejze, t. 6, Poznań – Warszawa 1983, 452-455, 461; E. MAJCHER, *Współdziałanie rodziców w katechizacji parafialnej*, w: *Powołanie człowieka*, 448-450.

⁸⁴ PDK, n. 117.

⁸⁵ DOK, n. 176.

⁸⁶ PDK, n. 101.

wspólnot kościelnych⁸⁷. Dalej celem katechezy jest nabycie przez dorosłych odpowiedniej znajomości dziedzictwa teologicznego i kulturowego, przez które przekazuje się dzisiaj wiarę, a więc odkrycie m.in. roli Pisma Świętego oraz dojrzałe rozumienie znaczenia i praktyki modlitwy liturgicznej i prywatnej, a także podjęcie wysiłku na rzecz obecności wiary chrześcijańskiej w kulturze i instytucjach życia publicznego⁸⁸. Kolejnymi celami katechezy są zdobycie zdolności chrześcijańskiego rozumienia sytuacji życiowych i osiągnięcie takich kompetencji i sprawności, które sprawią, że wierzący stanie się zdolny do dawania chrześcijańskiego świadectwa⁸⁹. Treści katechezy dorosłych koncentrują się wokół wielkich tematów religii chrześcijańskiej – misterium Boga i Trójcy Świętej, Chrystusa, Kościoła, sakramentów, życia ludzkiego, wartości etycznych, rzeczywistości eschatologicznych i innych aktualnych problemów w dziedzinie religijnej i moralnej⁹⁰. Zadaniem katechezy jest również pomoc w poznawaniu i ocenie rzeczywistości społeczno-kulturowej w świetle wiary, wyjaśnienie różnicy między działaniem w porządku doczesnym a kościelnym i między zaangażowaniem politycznym a ewangelizacyjnym, ukazując ich powiązania i wzajemne wpływy⁹¹. W katechezie dorosłych należy zadbać o odpowiednie przygotowanie jej uczestników i całej wspólnoty do czytania, rozumienia i wykorzystywania Pisma Świętego, jak również do liturgii i modlitwy⁹².

Dokumenty katechetyczne nie wspominają o katechezie dorosłych posługujących w liturgii. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* o zespołach liturgicznych mówi tylko w odniesieniu do dzieci i młodzieży, nie odnosząc ich do katechezy dorosłych⁹³. Jednakże II Polski Synod Plenarny w odniesieniu do parafii zaleca zespoły liturgiczne, które są złożone z dorosłych, młodzieży i dzieci⁹⁴. Podob-

⁸⁷ KDWCh, n. 39.

⁸⁸ Tamże, n. 40.

⁸⁹ Tamże, n. 41-42.

⁹⁰ Tamże, n. 43.

⁹¹ Tamże, n. 45.

⁹² Tamże, n. 46.

⁹³ PDK, n. 110. Nie brak natomiast pozycji o związku katechezy dorosłych z liturgią, zob. W. NOWAK, *Katecheza dorosłych i liturgia*, w: *Katecheza dorosłych w teorii i praktyce*, 137-157. W podanym artykule mowa jest o przygotowaniu dorosłych w celebrowaniu misterium Chrystusa w liturgii, bez wskazania możliwości podjęcia w czasie liturgii różnych posług, które mogą spełniać świeccy.

⁹⁴ *II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999). Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, n. 83.

nie wypowiada się *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*⁹⁵. W tym ostatnim dokumencie zwrócono uwagę, że zaangażowanie dorosłych w służbę liturgiczną rozwija się dwiema drogami: jako kontynuacja posługiwania, które ktoś podejmował w dzieciństwie i młodości, oraz jako podjęcie posługi w wieku dorosłym⁹⁶. Dla tych ostatnich wskazany jest krótki okres wprowadzający⁹⁷, a następnie trzyletnia formacja wstępna koncentrująca się na tych tematach, które podejmują młodzieżowe zespoły liturgiczne: Słowo⁹⁸, Sakrament⁹⁹, Wspólnota¹⁰⁰.

Dorośli mogą włączyć się we wspólnotę lektorów, psalterzystów, akolitów, przynoszących dary i zbierających składkę lub śpiewających w chórze¹⁰¹. Innymi funkcjami liturgicznymi, które mogą podjąć dorośli, są następujące posługi: nadzwyczajnych szafarzy Komunii św., animatorów liturgicznych, ceremoniarzy, organistów, kantorów i dyrygentów chóru, zakrystianów¹⁰². Główny ciężar formacji służby liturgicznej spoczywa na parafii¹⁰³. W miarę rozwoju grup liturgicznych tworzy się w niej liczna wspólnota osób, do której należą dorośli chcący coraz bardziej wytrwale dążyć do świętości¹⁰⁴.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce podejmuje kwestię katechezy dorosłych przeprowadzanej w ramach ruchów, stowarzyszeń i organizacji katolickich, zwracając uwagę na Akcję Katolicką¹⁰⁵. O ruchach i stowarzyszeniach wspomina również dokument Międzynarodowej Rady do Spraw Katechezy *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej*¹⁰⁶. Należy zauważyć, że katecheza prowadzona w ramach ruchów i stowarzyszeń może być ograniczona do określonego charyzmatu danego ruchu czy stowarzyszenia. Nie jest jej

⁹⁵ DDSL, n. 3, 54, 100-146.

⁹⁶ Tamże, n. 100.

⁹⁷ Tamże, n. 104.

⁹⁸ Tamże, n. 91-92.

⁹⁹ Tamże, n. 93-94.

¹⁰⁰ Tamże, n. 95-96.

¹⁰¹ Tamże, n. 105. Mężczyźni mogą być ustanowieni na stałe akolitami lub lektorami. Ich formacja przeprowadzana jest w diecezji. Por. DDSL, n. 109.

¹⁰² Tamże, n. 131-146. Nadzwyczajni szafarze Komunii św., animatorzy liturgiczni, ceremoniarze, organisci również w diecezji otrzymują podstawową formację do wykonywania swojej posługi.

¹⁰³ Tamże, n. 164.

¹⁰⁴ Tamże, n. 167.

¹⁰⁵ PDK, n. 102.

¹⁰⁶ KDWCh, n. 63.

celem przekazywanie całokształtu prawd Objawienia w sposób usystematyzowany. Katechetycy zwracają uwagę, że nie należy utożsamiać katechezy dorosłych z różnorodnymi ruchami i stowarzyszeniami¹⁰⁷, ponieważ nie wszyscy dorośli do nich należą¹⁰⁸.

3.2. Katecheza dzieci i młodzieży

W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* zwrócono uwagę, że w odniesieniu do katechezy dzieci i młodzieży parafia jest przede wszystkim uprzywilejowanym miejscem dla katechezy przygotowującej do przyjmowania sakramentów świętych¹⁰⁹. Spotkania katechetyczne w parafii powinny się odbywać przynajmniej jeden raz w miesiącu, we własnej parafii ucznia, a nie w parafii, na której terenie znajduje się szkoła¹¹⁰.

3.2.1. Katecheza na poszczególnych etapach edukacyjnych

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce dotyczy lekcji religii prowadzonej w przedszkolu, szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Katecheza przedszkolna określona jest jako wprowadzenie w życie religijne¹¹¹. Treść katechezy szkolnej rozłożona jest na cztery etapy edukacyjne. Pierwszy etap obejmujący uczniów w klasach I-III szkoły podstawowej określony jest jako katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii¹¹². Drugi etap edukacyjny obejmujący uczniów w klasach IV-VI określony jest jako katecheza mistagogiczna¹¹³. Trzeci etap edukacyjny obejmujący

¹⁰⁷ K. MISIASZEK, *Zagadnienie katechezy dorosłych według dokumentu „Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej”*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, red. K. Misiaszek, Warszawa 2002, 58-59; S. ŁABENDOWICZ, *Katecheza dorosłych Kościoła posoborowego w świetle dokumentów i literatury katechetycznej*, Radom 2007, 356.

¹⁰⁸ PDK, n. 102; KDWCCh, n. 63.

¹⁰⁹ PDK, n. 107; zob. M. DUDA, *Wychowanie katechetyczne ma swój początek i wypełnienie w Eucharystii*, w: TENŻE, *Parafia – kawałek nieba...*, 13-18.

¹¹⁰ PDK, n. 107.

¹¹¹ PP, 15.

¹¹² Tamże, 26.

¹¹³ Tamże, 37. Na temat katechezy mistagogicznej zob. K. MISIASZEK, *Mistagogia w katechezie*, w: *Mistagogia a duchowość*, red. A. Żądło, Katowice 2004, 81-90.

uczniów w klasach gimnazjalnych określony jest jako katecheza wyznania i rozumienia wiary¹¹⁴. Czwarty etap edukacyjny obejmujący uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest określony jako katecheza świadectwa wiary¹¹⁵. W Podstawie programowej omówienie każdego etapu edukacyjnego kończy się wskazówkami dotyczącymi współpracy środowisk wychowawczych¹¹⁶, w których mowa jest o parafii¹¹⁷.

3.2.1.1. Katecheza przedszkolna

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* wyraźnie stwierdzono, iż już na tym etapie katecheza realizowana w przedszkolu domaga się dopełnienia w kontakcie z parafią¹¹⁸. Dzieci przedszkolne uczestniczą w życiu parafialnym razem ze swoimi rodzicami, dlatego też katecheza na tym etapie skierowana jest do rodzin z dziećmi w wieku przedszkolnym. Polega ona przede wszystkim na uczestnictwie we Mszy św. i nabożeństwach, które są opatrzone komentarzem ułatwiającym zrozumienie rzeczywistości liturgicznej. Duże znaczenie ma też homilia skierowana do rodzin z małymi dziećmi¹¹⁹.

W tym artykule K. Misiaszek (http://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TA/TAK/km_mista_gogia_wk.html [03.03.2014]) stwierdza, że: „W samej natomiast katechezie mistagogia jest ściśle związana z katechezą wtajemniczenia, będąc jej naturalną kontynuacją, ale także i wypełnieniem”. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (n. 89) omawiając formację katechumenalną, wskazuje na katechezę mistagogiczną, która jest etapem następującym po przyjęciu sakramentów wtajemniczenia, pomagającym w wewnętrznym przeżyciu tych sakramentów i we włączenie się do wspólnot. Również OCWD (n. 37) okres mistagogii, czyli pogłębianego wtajemniczenia, sytuuje po otrzymaniu przez wierzącego sakramentów wtajemniczenia. Wówczas cała wspólnota razem z nowo ochrzczonymi przez rozważanie Ewangelii, uczestnictwo w Eucharystii i uczynki miłosierdzia postępuje w głębszym poznaniu misterium paschalnego i usiłuje coraz lepiej urzeczywistniać je w praktyce życia. Jeżeli katecheza mistagogiczna miałaby być kontynuacją katechezy wtajemniczającej, musiałaby być prowadzona na czwartym etapie edukacyjnym. O katechezie wtajemniczenia wypowiada się DOK, n. 63-68. W rzymskim dokumencie (DOK, n. 66) jest mowa o tym, że ta katecheza jest ściśle związana z sakramentami wtajemniczenia. W warunkach polskich przygotowanie do przyjęcia dwóch sakramentów wtajemniczenia (Eucharystii i bierzmowania) z odniesieniem się do sakramentu chrztu związane jest z pierwszym i trzecim etapem edukacyjnym.

¹¹⁴ PP, 50.

¹¹⁵ Tamże, 70.

¹¹⁶ Tamże, 23-25, 35-36, 48-49, 68-69, 101-102.

¹¹⁷ Tamże, 24-24, 36, 49, 68-69, 101-102.

¹¹⁸ Tamże, 24.

¹¹⁹ Tamże, 25.

3.2.1.2. Katecheza klas III

W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* zwrócono uwagę, że dzieci uczęszczające do klas I-III szkoły podstawowej winny uczestniczyć w katechezie inicjacji sakramentalnej do Eucharystii i pokuty¹²⁰.

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zaznaczono, że bezpośrednio przygotowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii dokonuje się w parafii miejsca zamieszkania ucznia. W parafii też powinna mieć miejsce troska o pogłębienie życia eucharystycznego po I Komunii św. Szczególnie ważne jest angażowanie całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci¹²¹.

3.2.1.3. Katecheza klas IV-VI

W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* podano, że dzieci uczęszczające do klas IV-VI szkoły podstawowej winny wziąć udział w katechezie wprowadzającej w historię zbawienia. Katechezy w parafii powinny rozpocząć się od wręczenia Pisma Świętego¹²².

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zaznaczono, że katecheza w parafii na tym etapie ma prowadzić do czynnego udziału uczniów w liturgii i systematycznego korzystania z sakramentów świętych. Wskazano na rolę grup duszpasterskich i potrzebę uczestniczenia w tradycyjnych nabożeństwach parafialnych¹²³. Z poprzedniej Podstawy programowej pozostawiono propozycję odnoszącą się do nabożeństwa z przekazaniem egzemplarza Pisma Świętego na początku czwartej klasy, a na zakończenie drugiego etapu edukacyjnego zaproponowano m.in. uroczyste wyznanie wiary poprzedzone

¹²⁰ PDK, n. 107.

¹²¹ PP, 36.

¹²² PDK, n. 107. Należy zwrócić uwagę, że zapis ten jest aktualny wobec poprzedniej *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z 2002 r., gdzie drugi etap edukacyjny zatytułowany był: „Katecheza wprowadzająca w historię zbawienia – klasy 4-6”. Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2002, 34. W obecnie obowiązującej *Podstawie programowej* drugi etap edukacyjny nosi tytuł: *Katecheza mistagogiczna*. Por. PP, 35.

¹²³ PP, 49.

uroczystym odnowieniem chrztu św., w którym wskazane jest uczestnictwo rodziców i chrzestnych¹²⁴.

3.2.1.4. Katecheza klas gimnazjalnych

W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* zwrócono uwagę, że katecheza młodzieży gimnazjalnej wiąże się z wyznaniem i rozumieniem wiary, co powinno stanowić program spotkań katechetycznych przygotowujących do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Spotkania katechetyczne powinny mieć charakter celebracji. Należy przedstawiać poszczególne sakramenty Kościoła i wynikające z nich zadania młodych¹²⁵. Dokument katechetyczny przypomina, że zgodnie z zaleceniami II Synodu Plenarnego sakrament bierzmowania winien być udzielany młodzieży uczęszczającej do klas trzecich gimnazjum¹²⁶.

Dla trzeciego etapu *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* podaje, że program działań katechetycznych uwzględnia: środowisko formacji we własnej parafii; budynek kościelny lub parafialny; czas przez cały okres gimnazjum przynajmniej raz w miesiącu; osoby odpowiedzialne za formację: księża, katecheci, animatorzy z ruchów młodzieżowych; formy: spotkania ogólne, celebracje w kościele, spotkania w małych grupach¹²⁷ oraz treści skorelowane z treściami nauki w szkole¹²⁸.

3.2.1.5. Katecheza klas ponadgimnazjalnych

W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* podano, że katecheza uczniów szkół ponadgimnazjalnych powinna być skoncentrowana na świadectwie wiary oraz powinna być bliższym (ale jeszcze nie bezpośrednim) przygotowaniem do założenia rodziny chrześcijańskiej¹²⁹.

¹²⁴ Tamże, 49.

¹²⁵ PDK, n. 107.

¹²⁶ Tamże; *II Polski Synod Plenarny (1991-1999). Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, n. 112.

¹²⁷ W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* (n. 107) wymienione czynniki odniesiono ogólnie do katechezy dzieci i młodzieży w parafii, a nie tylko dla poziomu gimnazjalnego.

¹²⁸ PP, 68-69.

¹²⁹ PDK, n. 107.

Działania podejmowane w parafii mają zmierzać na czwartym etapie edukacyjnym do zapoznania i wprowadzenia młodzieży w istniejące w Kościele parafialnym ruchy religijne i stowarzyszenia¹³⁰. Zadania katechezy parafialnej dotyczą ponadto formacji uczniów do podejmowania zadań związanych z realizacją powołania życiowego, przyjęciem sakramentu małżeństwa i tworzeniem Kościoła domowego¹³¹. Katechezy powinny się odbywać w oparciu o *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, zatwierdzony przez Komisję Wychowania Katolickiego w roku 2004¹³².

Program katechezy parafialnej podaje trzy cele spotkań: wspomaganie katechizowanego w odkrywaniu własnego powołania; prowadzenie katechizowanego ku odkrywaniu daru wspólnoty, w którą wkroczy – małżeństwo jako wspólnota osób; wspieranie katechizowanego w odkrywaniu zadań we wspólnocie i kształtowaniu potrzebnych do życia dla wspólnoty¹³³.

Treści katechezy parafialnej młodzieży zostały ujęte w czterech blokach tematycznych: *Abyście byli jedno* – rola wspólnoty w życiu

¹³⁰ PP, 101.

¹³¹ Tamże. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* mocno akcentuje przygotowanie do przyjęcia sakramentu małżeństwa i założenia rodziny chrześcijańskiej. Należy jednak pamiętać o wskazaniach II Polskiego Synodu Plenarnego (n. 46) w odniesieniu do duszpasterstwa powołań do kapłaństwa i życia konsekrowanego: „Katecheza powinna prowadzić uczniów do patrzenia na życie chrześcijańskie jako na odpowiedź daną Bogu na Jego wezwanie. Konieczne są jednak specjalne katechezy, dostosowane do okoliczności i wieku, które jako temat mają powołania kapłańskie, zakonne, misyjne, a także do życia konsekrowanego w instytucjach świeckich. Należy włączyć w nie chwilę cichej refleksji nad powołaniem oraz modlitwę o powołania, prowadzonej zawsze z zachowaniem tajemnicy uczestników odnośnie do wybranej przez nich drogi życia. Katecheza dotycząca powołania kapłańskiego powinna ukazywać godność kapłaństwa wspólnego i istotne różnicę między kapłaństwem wspólnym, wynikającym z chrztu i bierzmowania, a kapłaństwem służebnym. Należy dołożyć starań, aby uczestnicy katechezy odkryli, że kapłaństwo służebne jest wielkim darem Bożym, danym Kościołowi w najściślejszej łączności z kapłaństwem Chrystusa. Uświadomienie sobie tego winno prowadzić do modlitwy dziękczynnej za kapłanów i modlitwy błagalnej o powołanie robotników na żniwo Pańskie”. Podobnie wypowiada się *Dyrektorium duszpasterstwa powołań*, (n. 18), zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski dnia 15 czerwca 1990 r. Całość dokumentu w: KOMISJA EPISKOPATU DUSZPASTERSTWA OGÓLNEGO, *Program duszpasterski na rok 1994/95. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, Katowice 1994, 329- 351.

¹³² PP, 102.

¹³³ PKP, 4, http://www.drdrohiczyn.pl/UserFiles/dokumenty/PROGRAM_KATECHEZY_PARAFIALNEJ.pdf, [14.02.2014].

człowieka; *Bądźcie doskonałymi* – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej, *Będiesz miłował...* – rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty oraz *Ślubuję Ci miłość...* – wspólnota małżonków w Chrystusie¹³⁴. Dla każdego bloku tematycznego rozpisano cele katechetyczne, treści i zadania katechety¹³⁵.

W programie zamieszczono wskazania dla organizacji katechezy. Zalecana jest organizacja katechezy w cyklu miesięcznym w klasie I i II oraz w pierwszym półroczu klasy III w grupach liczących 15-20 osób¹³⁶. Wskazano również osoby, które powinny być w zespole katechetycznym. Do zespołu powinni należeć: kapłani posługujący w danej parafii, katecheci, osoby włączone w prace poradni rodzinnej, przedstawiciele ruchów małżeńskich i rodzinnych, grupy małżeństw gotowych dzielić się swym doświadczeniem życia z wiary¹³⁷.

Odnosnie do wskazań metodycznych zwrócono uwagę w pierwszym rzędzie na stosowanie metod aktywizujących katechizowanych, opartych na dyskusji, metodach praktycznych, organizowanie paneli z udziałem małżonków i innych. Następnie podkreślono rolę metod liturgicznych, takich jak celebracje, medytacje, różnorodne formy modlitewne. W końcu wymieniono metody biblijne, właściwe dla katechezy ciągłej: *lectio divina*¹³⁸, Szkoła Słowa Bożego¹³⁹, analiza strukturalna, które pomogą katechizowanym dotrzeć do prawdy Bożej w taki sposób, by wzbudzić odpowiedź wiary¹⁴⁰.

3.2.2. Katecheza osób upośledzonych fizycznie lub umysłowo

W adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Catechesi tradendae* zwrócono uwagę na to, że ostatecznym celem katechezy jest doprowadzenie katechizowanego nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjed-

¹³⁴ Tamże.

¹³⁵ Tamże, 5, 6, 7, 8-9.

¹³⁶ Tamże, 9.

¹³⁷ Tamże.

¹³⁸ Potrzebę praktyki *lectio divina* potwierdza Katechizm Kościoła Katolickiego (n. 1177; 2708), dokument Papieskiej komisji biblijnej, *Interpretacja Biblii w Kościele* (IV, C 2-3) oraz DOK, n. 71, 127.

¹³⁹ Na temat Szkół Słowa Bożego w programie katechezy zob. J. KOCHEL, *Katecheci w służbie słowa Bożego*, 157-161.

¹⁴⁰ PKP, 10; DOK, n. 71.

noczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości¹⁴¹. Każdy katechizowany na właściwym sobie poziomie powinien w ramach katechezy poznać zbawcze orędzie Boga, doświadczyć osobistego spotkania z Chrystusem i wejść na drogę wiodącą ku dojrzałości chrześcijańskiej. Papież mówi o prawie i jednocześnie obowiązku katechezy. Z jednej strony Kościół ma obowiązek katechizowania, z drugiej strony chodzi o prawo każdego ochrzczonego do otrzymania od Kościoła nauki i wychowania, które pomogą mu dojść do życia prawdziwie chrześcijańskiego. Ponieważ ochrzczony ma prawo, to Kościół ma obowiązek zapewnić odpowiednią dla niego katechezę¹⁴². Dalej w tym dokumencie natrafiamy na słowa odnoszące się ściśle do katechezy specjalnej. Czytamy w nim, że niektórzy młodzi odbiorcy katechezy ze względu na swoją szczególną sytuację życiową wymagają specjalnej troski¹⁴³. Papież mówi wprost, że osoby upośledzone fizycznie lub umysłowo mają takie samo prawo do katechezy jak ich rówieśnicy, a większe trudności, na które napotyka, zwiększają jeszcze zasługę ich własnych wysiłków, jak i wysiłków ich wychowawców¹⁴⁴.

Również *Dyrektorium ogólne o katechizacji* mówi o potrzebie i prawie każdego wierzącego do otrzymania odpowiedniej katechezy. Ochrzczony, który jest powołany przez Boga do dojrzałej wiary, potrzebuje, a więc i ma prawo do otrzymania odpowiedniej katechezy. Zapewnienie takiej katechezy jest pierwszorzędnym zadaniem Kościoła¹⁴⁵. Dalej w omawianym dokumencie jest mowa o katechezie niepełnosprawnych i nieprzystosowanych. Osoby, które cierpią upośledzenie fizyczne, umysłowe i inne braki, mają prawo do katechezy, którą powinna zająć się rodzina i inne miejsca formacyjne. Dotyczy to zarówno osób ochrzczonych, jak i nieochrzczonych, ale powołanych do zbawienia¹⁴⁶.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce wymienia katechezę osób upośledzonych fizycznie i umysłowo w kontekście katechezy dzieci i młodzieży. W dokumencie jest mowa o tym, że zarówno w szkole, jak i w parafii lub innych miejscach formacyjnych wspomagając rodzinę, należy ofiarować osobom upośledzonym odpowiednią katechezę¹⁴⁷.

¹⁴¹ CT 5, AAS 71 (1979), 1281, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 6-7.

¹⁴² Tamże 14, AAS 71 (1979), 1288, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 14.

¹⁴³ Tamże 40, AAS 71 (1979), 1311, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 36.

¹⁴⁴ Tamże 41, AAS 71 (1979), 1311, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 36.

¹⁴⁵ DOK, n. 167.

¹⁴⁶ Tamże, n. 189.

¹⁴⁷ PDK, n. 109.

Dla potrzeb katechezy osób upośledzonych umysłowo zgodnie z wymogami oświatowymi opracowano podstawę programową zatytułowaną: *Podstawa programowa katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym*, która znajduje się w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*¹⁴⁸. W uwagach dotyczących parafii zwrócono uwagę, że nauka religii w szkołach specjalnych nie może stanowić jedyne miejsce wtajemniczenia chrześcijańskiego, które najpełniej realizuje się w parafii¹⁴⁹. W parafii natomiast ważną rolę odgrywa cała wspólnota chrześcijańska, w której nikt nie będzie marginalizowany. Do zadań proboszcza należy nie tylko zorganizowanie katechezy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, ale również zapewnienie klimatu wiary i braterskiej miłości¹⁵⁰. Ważne jest to, aby osoby z niepełnosprawnością intelektualną były traktowane zgodnie ze swoim wiekiem rzeczywistym oraz żeby mogły przyjąć wszystkie sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w wieku, w jakim zazwyczaj ten sakrament jest przyjmowany w danej parafii lub diecezji¹⁵¹. Kryterium przyjęcia sakramentów jest nie rozwój intelektualny, lecz wiara osoby, a w przypadku niemożności komunikacji werbalnej – wiara jej rodziców lub wspólnoty, która im towarzyszy¹⁵².

3.2.3. Katecheza w zespołach liturgicznych

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce ważnym miejscem katechezy określa zespoły liturgiczne chłopców i dziewcząt¹⁵³.

Wśród wskazań II Polskiego Synodu Plenarnego wymienia się grupy ministrantów i scholi liturgicznej. Ponadto zachęca się duszpasterzy

¹⁴⁸ PP, 116-123.

¹⁴⁹ Tamże, 122.

¹⁵⁰ Tamże.

¹⁵¹ Tamże.

¹⁵² Tamże, 123. Podstawa programowa powołuje się tutaj na Adhortację apostolską Benedykta XVI o Eucharystii (BENEDICTUS XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Sacramentum caritatis” de Eucharistia vitae missionisque Ecclesiae fonte et culmine* 58, AAS 99 (2007), 150, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis” o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła*, Kraków 2007, 55), w której jest mowa o osobach upośledzonych umysłowo, ochrzczonych i bierzmowanych, które otrzymują Eucharystię w wierze, również w wierze ich rodziny lub wspólnoty im towarzyszącej.

¹⁵³ PDK, n. 110.

do rozwijania dziewczęcych grup liturgicznych do takich posług, jak komentarz, prezentacja wezwań modlitwy wiernych, posługi daru¹⁵⁴.

Dokument przygotowany przez Podkomisję ds. Służby Liturgicznej działającą przy Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski a zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 27 listopada 2008 r. zatytułowany *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* wiele uwagi poświęca formacji dzieci i młodzieży posługujących w liturgii¹⁵⁵.

Wprowadzenie w spełnianie funkcji liturgicznych rozpoczyna się od dzieci, które przystąpiły już do I Komunii św.¹⁵⁶. Dzieci, które pozytywnie odpowiedzą na zaproszenie do służby Panu Jezusowi w czasie Mszy św., zostają włączone do grona kandydatów i kandydatek do służby liturgicznej¹⁵⁷. Ich formacja trwa jeden rok. Dzieci uczą się podstawowych funkcji liturgicznych, poznają lepiej kościół jako miejsce posługi, są wprowadzani w wymagania duchowe, jakie powinni spełniać¹⁵⁸. Po tej rocznej formacji zostają przyjęte do służby liturgicznej: chłopcy mający posługiwać przy ołtarzu stają się młodszymi ministrantami, a pozostali młodszymi członkami scholi¹⁵⁹.

Formacja młodszych członków służby liturgicznej trwa trzy lata¹⁶⁰. Młodszy ministranci podczas swojej formacji poznają coraz lepiej funkcje liturgiczne należące do akolity. Są to czynności związane z darami ofiarnymi i naczyniami liturgicznymi, z niesieniem świec i krzyża, wody i kadzidła oraz mitry i pastorału. Młodszy członkowie scholi są wprowadzani w ich zadania podczas celebracji liturgicznej. Obok grupy śpiewaczej może się wyłonić inna grupa, której zadaniem będzie przynoszenie do ołtarza darów ofiarnych¹⁶¹. Spotkania w grupach formacyjnych prowadzonych przez animatora liturgicznego odbywają się według programu zawartego w *Dyrektorium*¹⁶².

¹⁵⁴ II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999). *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, n. 85.

¹⁵⁵ DDSL, n. 60-99.

¹⁵⁶ Tamże, n. 60.

¹⁵⁷ Tamże, n. 61.

¹⁵⁸ Tamże, n. 61.

¹⁵⁹ Tamże, n. 62.

¹⁶⁰ Tamże, n. 64. Formacja przewidziana jest dla uczniów szkoły podstawowej. Obowiązujący program nauczania religii przewiduje czas przyjęcia I Komunii św. w klasie trzeciej, dlatego też warto zastanowić się nad okresem kandydowania, czy konieczny jest pełny rok formacji.

¹⁶¹ Tamże, n. 63.

¹⁶² Tamże, n. 65-70.

Spotkania w pierwszym roku formacji młodszych członków służby liturgicznej są skoncentrowane wokół zagadnienia zgromadzenia liturgicznego. W tym roku dzieci lepiej poznają znaczenie aklamacji wypowiadanych w czasie Mszy św. oraz odpowiedzi na wezwania kapłana. Chłopcy poznają znaczenie i sposób spełniania funkcji ministranta wody, kadzidła, dzwonek, mitry i pastorału. Ministranci polewają wodą ręce kapłana w czasie obrzędu przygotowania darów; podają mu wodę do pokropienia; przynoszą kadzielnicę i kadzidło, przekazując ją kapłanowi, by okadził Ewangeliarz, krzyż, ołtarz i dary ofiarne, a potem sami okadzają kapłana i lud; kierują zachowaniem wiernych, dając znak dzwonekami; trzymają mitrę i pastorał, gdy liturgii przewodniczy biskup. Członkowie scholi poznają lepiej znaczenie aklamacji, a także śpiewów mających charakter dialogu z kapłanem. Zapoznają się również z symboliką wody i kadzidła, mitry i pastorału oraz rolą dzwonek w celebracjach liturgicznych¹⁶³. Duchowy wymiar formacji jest związany z obecnością Chrystusa w liturgii, zwłaszcza w kapłanie i zgromadzeniu wiernych. Zespoły liturgiczne mają szczególny udział w dokonującym się dialogu między Bogiem a człowiekiem¹⁶⁴.

Spotkania w drugim roku formacji młodszych członków służby liturgicznej są związane z przeżywaniem procesji liturgicznych. Ministranci niosący krzyż i świece spełniają szczególną rolę w procesjach. Niosą znaki przypominające Chrystusa, który prowadzi Kościół do Ojca. Tematem spotkań jest symbolika procesji oraz pełnienie funkcji ministranta światła oraz ministranta krzyża. Ministranci idą na czele procesji i niosą znaki przypominające Chrystusa. Członkowie scholi poznają znaczenie śpiewów procesyjnych, uczą się ich lepszemu rozumienia. Są także wprowadzani w symbolikę światła i krzyża¹⁶⁵. Duchowy wymiar formacji określa symbolika procesji jako wędrowania ku Bogu. Na tej drodze spotykamy różne trudności, które staramy się pokonać. Procesja przypomina nam prawdę, że Bóg idzie z nami w ziemskiej wędrówce¹⁶⁶.

Spotkania w trzecim roku formacji młodszych ministrantów i młodszych członków scholi są poświęcone tajemnicy ofiary i znakom, które ją wyrażają. Ministranci poznają dokładniej symbolikę ołtarza oraz znacze-

¹⁶³ Tamże, n. 65.

¹⁶⁴ Tamże, n. 66.

¹⁶⁵ Tamże, n. 67.

¹⁶⁶ Tamże, n. 68.

nie darów chleba i wina. Jako ministranci ołtarza pomagają celebransowi przyjmować przyniesione w procesji dary, a niekiedy sami je przynoszą z kredensu na ołtarz. Przynoszą także kielich i podają wodę do jego puryfikacji po Komunii św. W czasie udzielania Komunii św. trzymają patenę. Członkowie scholi poznają treść śpiewów wykonywanych w czasie obrzędu przygotowania darów i zostają wprowadzeni w znaczenie procesji z darami¹⁶⁷. Duchowy wymiar tego roku formacji związany jest z tajemnicą ofiary. Wszyscy uczą się składać siebie w ofierze, wyrażać swoją ofiarę w znakach chleba i wina, jednoczyć się pełniej z Chrystusem w Jego ofierze i kształtować ofiarną postawę w życiu¹⁶⁸.

Formacja gimnazjalistów, czyli starszych ministrantów i starszych członków scholi, również trwa trzy lata¹⁶⁹. Członkowie zespołów liturgicznych są wprowadzani nie tylko w nowe funkcje liturgiczne¹⁷⁰, takie jak ministrant księgi czy lektor, lecz także w nowy zakres zadań apostołskich, szczególnie w gronie rówieśników. Wiele uwagi na tym etapie należy poświęcić rozwijaniu umiejętności skupienia i wyciszenia, pogłębieniu modlitwy, umiłowaniu słowa Bożego, ćwiczeniom dykcyjnym, a także postawie świadectwa wobec innych. Formację tego okresu charakteryzuje także głębsze wprowadzenie w cnoty teologiczne: wiarę, nadzieję i miłość oraz odwoływanie się do przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania¹⁷¹. Spotkania w grupach formacyjnych prowadzonych przez animatora liturgicznego odbywają się według programu zawartego w Dyrektorium¹⁷².

W pierwszym roku formacji gimnazjalistów spotkania koncentrują się wokół ksiąg liturgicznych. Zdobywanie podstawowej wiedzy o księgach liturgicznych jest okazją do całościowego spojrzenia na posługiwanie w liturgii oraz formacji biblijnej, modlitewnej i apostołskiej¹⁷³.

Drugi rok formacji starszych ministrantów i członków scholi jest wprowadzeniem ich w przeżywanie roku liturgicznego. Członkowie

¹⁶⁷ Tamże, n. 69.

¹⁶⁸ Tamże, n. 70.

¹⁶⁹ Tamże, n. 72.

¹⁷⁰ Jeżeli ktoś włącza się do zespołu liturgicznego w okresie gimnazjum, powinien przejść krótki okres kandydatury (np. jeden miesiąc), a następnie powinien zostać wprowadzony we wszystkie funkcje liturgiczne, które spełniają młodszy członkowie służby liturgicznej. Por. DDSL, n. 74.

¹⁷¹ Tamże, n. 72.

¹⁷² Tamże, n. 75-81.

¹⁷³ Tamże, n. 75.

zespołów liturgicznych poznają dokładniej znaczenie poszczególnych okresów roku, zwyczaję z nimi związane, praktyki religijne, śpiewy właściwe dla danego okresu. W tym roku należy poświęcić więcej czasu na wyjaśnienie wielkich celebracji i zdobycie umiejętności do posługiwania w dużych zespołach. Szczególnie dotyczy to Triduum Paschalnego i uroczystości Narodzenia Pańskiego oraz parafialnego odpustu¹⁷⁴. Ten rok formacji jest również okazją do wprowadzania członków zespołów liturgicznych w dzieła apostołskie, takie jak np. jasełka, misterium Męki Pańskiej, pomoc chorym i samotnym¹⁷⁵.

Trzeci rok formacji gimnazjalistów związany jest z funkcjami liturgicznymi. Trwanie we wspólnocie służby liturgicznej może pomóc młodym ludziom podjąć właściwą decyzję o wyborze szkoły, jak też głębiej przeżyć sakrament bierzmowania. Program formacyjny przewiduje dokonanie wyboru grupy formacyjnej. Osoby pragnące czytać słowo Boże podczas liturgii włączają się w kurs lektorski. W tej grupie są również osoby pragnące służyć przez odczytywanie wezwań modlitwy powszechnej. Po przyjęciu błogosławieństwa mogą się włączyć w grupę modlitewną i w niej posługiwać w parafii. Osoby pragnące posługiwać przy ołtarzu lub przez przynoszenie darów ofiarnych tworzą odrębną grupę formacyjną. Poznają w niej dokładniej różne formy apostołstwa w parafii, które podejmuje akolita, i włączają się w te, które są dla nich możliwe¹⁷⁶. Osoby pragnące posługiwać przez muzykę i śpiew tworzą odrębną grupę. Wśród nich są kandydaci na psalterzystów. Włączają się oni w kurs dla nich przeznaczony. Część zajęć mogą podejmować razem z kandydatami na lektorów, gdyż razem z nimi spełniają swoje zadania w liturgii słowa¹⁷⁷.

Formacja młodzieży, czyli lektorów, psalterzystów, akolitów, przynoszących dary, członków scholi lub chóru, trwa kolejne trzy lata¹⁷⁸. Odbywa się w małych grupach, które prowadzą odpowiednio przygotowani animatorzy¹⁷⁹. W parafiach, w których zaangażowanie w funkcje liturgiczne dopiero się rozwija, mogą powstać trzy grupy: lektorzy, akolici i schola młodzieżowa. W miarę rozwoju zespołów mogą powstawać bardziej specjalistyczne grupy. Z grona lektorów może się

¹⁷⁴ Tamże, n. 77.

¹⁷⁵ Tamże, n. 78.

¹⁷⁶ Zadania akolity w parafii są wymienione w DDSL, n. 36 i 39.

¹⁷⁷ Tamże, n. 81.

¹⁷⁸ Tamże, n. 86.

¹⁷⁹ Tamże, n. 88-89.

wyłonić grupa modlitewna odpowiedzialna za modlitwę powszechną, a także grupa komentatorów. Z grona akolitów może się wyłonić grupa posługująca przy ołtarzu i miejsca przewodniczenia, a także grupy przynoszących dary i zbierających składkę lub troszczących się o piękno i porządek w kościele. Ze scholi może się wyłonić grupa psalterzystów, zespół grający na instrumentach dopuszczonych do wykorzystania w celebracjach liturgicznych, kilka mniejszych schol posługujących na różnych Mszach św.¹⁸⁰. Formacja w grupach uwzględnia elementy duchowe wspólne dla całej służby liturgicznej oraz specyfikę funkcji, jaką spełniają poszczególne grupy¹⁸¹.

Pierwszy rok formacji wszystkich grup ma charakter głębszego wprowadzenia w słowo Boże. Jest szkołą czytania i rozważania go. W jego świetle uczestnicy formacji winni zobaczyć swoją posługę w liturgii i w życiu. Winni także przeżyć szkołę modlitwy i być wprowadzeni w dzieła ewangelizacyjne prowadzone w parafii¹⁸².

W drugim roku formacja lektorów, akolitów i członków scholi lub chóru koncentruje się na tajemnicy liturgii i jej miejscu w życiu chrześcijańskim. Polega na pogłębionej refleksji nad tajemnicą Eucharystii i innymi celebracjami liturgicznymi oraz jest dalszym etapem wprowadzania młodych ludzi w apostołskie działania, szczególnie w ubogacenie świętowania niedzieli i dzieła charytatywne. Formacja drugiego roku winna uwrażliwiać na potrzebę indywidualnego i wspólnotowego przygotowania do Mszy Świętej i innych celebracji liturgicznych, a spotkania w grupach mają być także kręgiem liturgicznym przygotowującym do niedzielnej Eucharystii¹⁸³.

W trzecim roku formacji młodzieży uwaga koncentruje się na głębszym wprowadzeniu w tajemnicę Kościoła i odnalezienie swojego miejsca we wspólnocie. Formacja we wspólnocie służby liturgicznej winna pomóc młodzieży dokonać rozeznania w świetle słowa Bożego i tajemnicy powołania człowieka oraz podjąć właściwe decyzje dotyczące dalszego etapu życia¹⁸⁴. Młodzi rozeznają również, czy wybrana przez nich funkcja liturgiczna jest tą, którą dalej pragną pełnić w dorosłym życiu, czy też pragną ją zmienić. Przygotowują się do przyjęcia błogosławieństwa do pełnienia funkcji, jaką rozeznali jako powoła-

¹⁸⁰ Tamże, n. 88.

¹⁸¹ Tamże, n. 89.

¹⁸² Tamże, n. 91.

¹⁸³ Tamże, n. 94.

¹⁸⁴ Tamże, n. 95.

nie¹⁸⁵. Po ukończeniu formacji i przyjęciu błogosławieństwa członkowie zespołów liturgicznych podejmują formację stałą, właściwą dla osób dorosłych. Niektórzy z nich mogą rozpocząć kurs przygotowujący do podjęcia zadań animatora liturgicznego lub ceremoniarza¹⁸⁶.

3.2.4. Katecheza w ruchach i stowarzyszeniach katolickich oraz opieka duszpasterska wobec harcerzy

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce ważnym nurtem katechezy określa ruchy i stowarzyszenia katolickie, o które powinno się w parafii szczególnie zabiegać¹⁸⁷. Wypowiada się również o konieczności otoczenia troską duszpasterską harcerzy¹⁸⁸.

3.2.5. Inne formy katechezy

Adhortacja *Catechesi tradendae* wymienia zróżnicowane miejsca katechizowania w parafii: w rodzinach posiadających dzieci lub młodzież, w ośrodkach duszpasterskich przy szkołach publicznych, w katolickich instytucjach szkolnych, w stowarzyszeniach apostołskich przeznaczających czas na katechizację, w kółkach dostępnych wszystkim młodym, na sobotnio-niedzielnym wyjazdach organizowanych dla rozwoju życia duchowego¹⁸⁹. Dokument papieski zakłada zatem, że katecheza parafialna nie ogranicza się jedynie do budynków sakralnych czy ściśle parafialnych, ale miejscem katechezy parafialnej mogą być np. rodziny czy ośrodki duszpasterskie przy szkołach publicznych, mimo że na temat rodziny i szkoły adhortacja wypowiada się również oddzielnie¹⁹⁰. Chodzi o to, że parafia jest środowiskiem formacji także dla rodzin i szkół.

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce wśród innych form katechezy parafialnej wymienia rekolekcje adwentowe i wielkopostne oraz pielgrzymki. Doniosłe znaczenie dla posługi katechetycznej mają także wyjazdy wakacyjne dzieci i młodzieży¹⁹¹.

¹⁸⁵ Tamże, n. 96.

¹⁸⁶ Tamże, n. 99.

¹⁸⁷ PDK, n. 111.

¹⁸⁸ Tamże, n. 112. Duszpasterstwo harcerzy jest raczej podejmowane na szczeblu diecezji niż w parafii.

¹⁸⁹ CT 67, AAS 71 (1979), 1332, *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, 56.

¹⁹⁰ Tamże, n. 68-69.

¹⁹¹ PDK, n. 113.

3.3. Posługa katechetyczna wobec środowiska akademickiego

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce porusza kwestię posługi katechetycznej wobec środowiska akademickiego – studentów i pracowników nauki¹⁹². Duszpasterstwo akademickie łączy w sobie elementy katechezy dorosłych i młodzieży. Winno być otwarte na tworzenie autentycznej wspólnoty, wtajemniczenie chrześcijańskie i formację intelektualną¹⁹³. Nie ma opracowanego programu formacyjnego dla tego środowiska. Poszczególne duszpasterstwa realizują własne programy katechetyczne.

4. Rola Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie w przygotowaniu do prowadzenia katechezy w parafii

Papież Franciszek w swojej programowej adhortacji zwraca uwagę, że obecnie bardzo trudno znaleźć dla parafii przygotowanych katechetów, gotowych spełniać to zadanie przez lata, bo wielu świeckich boi się, że ktoś zaprosi ich do podjęcia zadania apostołskiego i stracą swój wolny czas¹⁹⁴. O osobach konsekrowanych Ojciec Święty pisze, że zauważa się u niektórych z nich przesadne zatroskanie o osobiste przestrzenie autonomii i odprężenia, które prowadzą do przeżywania własnych zadań jedynie jako dodatku do życia, jakby nie były one częścią ich tożsamości¹⁹⁵.

W Statucie Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie czytamy, że celem głównym Instytutu jest promocja religijnej formacji wiernych, zarówno świeckich, jak i konsekrowanych, do bardziej świadomego i aktywnego uczestnictwa w dziele ewangelizacji współczesnego świata, a także aktywnego udziału w życiu Kościoła i współ-

¹⁹² Tamże, n. 114.

¹⁹³ Tamże.

¹⁹⁴ EG 81, AAS 105 (2013), 1053-1054, OJECIĘ ŚWIĘTY FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium”*, 77.

¹⁹⁵ Tamże 78, AAS 105 (2013), 1052-1053, OJECIĘ ŚWIĘTY FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium”*, 75.

pracy według właściwej im specyfiki z tymi, którzy mają w Kościele władzę święceń¹⁹⁶. Absolwenci Instytutu są przygotowani, aby prowadzić w parafii katechezę na wszystkich stopniach: od katechezy dzieci i młodzieży po katechezę dorosłych¹⁹⁷. Podczas swojej formacji studen-

¹⁹⁶ Zob. *Statut Wyższego Instytutu Teologicznego im. Najświętszej Maryi Panny Stołicy Mądrości w Częstochowie*, n. 5, <http://www.wit.czystochowa.opoka.org.pl>, [16.01.2014].

¹⁹⁷ Statut Wyższego Instytutu Teologicznego został promulgowany Dekretem Arcybiskupa Metropolity Częstochowskiego dr. Stanisława Nowaka w dniu 7 lutego 2011 r. (l.dz. 80/2011) oraz zatwierdzony przez Radę Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie w dniu 25 lutego 2011 r., ale Wyższy Instytut Teologiczny, dawniej Instytut Teologiczny w Częstochowie, kształci świeckich i osoby konsekrowane od 1980 r. Pierwsze prace magisterskie zostały obronione w 1982 r. (promotorami tych prac byli: ks. dr Antoni Długosz i ks. dr Teofil Siudy). Niektórzy absolwenci napisali prace magisterskie z zakresu teologii pastoralnej i katechetyki, które związane są z duszpasterstwem parafialnym. Należą do nich prace magisterskie napisane pod kierunkiem: ks. dr. hab. Mariana Dudy w latach 2010 – 2013; ks. dr. Jana Wilka w latach 1988 – 2003; ks. prof. dr. hab. Macieja Ostrowskiego w roku 2006; bp. dr. hab. Antoniego Długosza w latach 1982 – 2009.

Pod kierunkiem ks. dr. hab. Mariana Dudy zostało dotychczas napisanych jedenaście prac magisterskich, z których pięć dotyczy duszpasterstwa parafialnego. Autorami prac magisterskich są: S. PURA-MACIEJCZYK, *Wychowanie społeczne młodzieży szkół ponadgimnazjalnych poprzez katechezę Kościoła* (2010); E. PAWLIKOWSKA, *Godność i posłannictwo kobiety samotnej w świetle współczesnego nauczania Kościoła* (2010); A. BARAN, *Parafia Opatrzności Bożej w Słobódce (1906 – 2006)* (2011); M. BUTRYN, *Godność i powołanie kobiety w świetle Listu Apostolskiego Jana Pawła II „Mulieris Dignitatem”* (2011); M. CZERWIŃSKI, *Miejsce i rola organisty w duszpasterstwie parafialnym według najnowszych dokumentów Kościoła* (2011); M. DŁUBEK, *Pastoralna posługa biskupa częstochowskiego Stefana Bareły (1964 – 1984)* (2011); M. OSUCH, *Realizacja przesłania encykliki Jana Pawła II „Dives in misericordia” w duszpasterstwie parafialnym* (2011); M. PIŁAWSKI, *Zagrożenia i patologie współczesnej rodziny* (2011); s. B. GAWRON, *Apostolski wymiar życia konsekrowanego w pismach Sługi Bożego ks. Didaco Bessi, założyciela Zgromadzenia Sióstr Dominikanek Matki Bożej Różańcowej* (2012); I. GÓRECKA, *Funkcja ewangelizacyjna Katolickiej Rozgłośni Radiowej „Fiat”* (2012); s. K. FRYMARSKA, *Realizacja opcji na rzecz ubogich w Zgromadzeniu Misjonarek św. Antoniego Marii Klareta*, (2013).

Pod kierunkiem ks. dr. Jana Wilka zostało napisanych czterdzieści sześć prac magisterskich, które związane są z duszpasterstwem parafialnym, a dotyczą w większości zagadnień dotyczących duszpasterstwa rodzin. Ich autorami są: J. ŻOŁYŃIAK, *Zagrożenia rodziny z tytułu antykoncepcji* (1988); L. STEFANIAK, *Nierozzerwalność małżeństwa w świetle wypowiedzi Jana Pawła II* (1988); M. DULIK, *Młodzież a świat wartości religijno-moralnych w świetle Listów Episkopatu Polski w latach 1964 – 1986* (1989); A. SZTYCHNY, *Wychowanie do czystości w rodzinie* (1990); J. BAJCER, *Postawy rodziców wobec poczętego dziecka* (1992); Z. NOSOWICZ, *Rodzice pierwszymi świadkami wiary dla małego dziecka* (1992); B. KIK, *Rola najstarszego pokolenia w rodzinie* (1994); M. W. KOŚCIK, *Wychowanie w rodzinie do miłości Ojczyzny* (1994); K. BURZYŃSKA, *Wychowanie*

dzieci przez rodziców w świetle Listu Ojca Świętego Jana Pawła II do dzieci (1995); M. GÓRSKA, *Niektóre współczesne zagrożenia miłości małżeńskiej i rodzinnej* (1996); J. LIPÍŃSKA, *Antykoncepcja zaprzeczeniem miłości małżeńskiej w nauczaniu Jana Pawła II* (1997); H. SKUZA, *Odpowiedzialne rodzicielstwo w świetle „Listu do Rodzin” Jana Pawła II* (1997); J. BANASIK, *Czystość przedmałżeńska jako jeden z warunków szczęśliwego małżeństwa* (1998); M. DOMAŃSKA, *Konieczność wychowania prorodzinnego w świetle Adhortacja Apostolskiej „Familiaris consortio”* (1998); A. GOSKA, *Diakonia Ruchu Światło-Życie wg ks. dra hab. Franciszka Blachnickiego* (1998); W. JARZĄBEK, *Rola i znaczenie ojca w wychowaniu synów i córek* (1998); B. PAWELEC, *Rozwiedzeni żyjący w związkach niesakramentalnych w świetle Adhortacji apostolskiej „Familiaris consortio”* (1998); I. TKACZ, *Dziecko jako wartość w świetle encykliki „Evangelium vitae”* (1998); L. BUGAJSKI, *Duszpasterskie wychowanie do trzeźwości w ujęciu ks. Jana Alojzego Ficka (1790 – 1862)* (1999); D. BUKALSKA, *Odpowiedzialne rodzicielstwo na podstawie Encyklik Pawła VI „Humanie vitae” i Jana Pawła II „Evangelium vitae”* (1999); G. GRZEGORZEK, *Formacja młodzieży w świetle orędzi Ojca Świętego Jana Pawła II do młodych całego świata* (1999); B. KOMOROWSKA, *Chrześcijańskie wychowanie do miłości w okresie dojrzewania* (1999); M. KORZONEK, *Szkoła jako instytucja wspomagająca rodzinę w społeczno-moralnym wychowaniu dziecka* (1999); M. OZGA, *Odpowiedzialne rodzicielstwo w świetle encykliki „Evangelium vitae” Jana Pawła II* (1999); G. ROCLAWSKA, *„Czcij ojca twego i matkę twoją” – w świetle „Listu do rodzin” Jana Pawła II* (1999); T. SZARATA, *Oratorium św. Jana Bosko jako pomoc współczesnej rodzinie w chrześcijańskim wychowaniu młodzieży* (1999); U. SZMUKIER, *Doniosłość roli rodziców w wychowaniu religijnym dzieci* (1999); K. RYBOWICZ, *Przygotowanie do małżeństwa w świetle dokumentu Papieskiej Rady ds. Rodziny pt.: „Przygotowanie do Sakramentu Małżeństwa”* (2000); D. SZCZERBA, *Świeckie ruchy kościelne w Polsce po Soborze Watykańskim II w świetle najważniejszych dokumentów Kościoła* (2000); A. URLIK, *Małżeństwo drogą do świętości w świetle „Listu do Rodzin” Jana Pawła II* (2000); M. GAJEK, *Przyczyny powstawania konfliktów małżeńskich oraz sposoby ich przezwyciężania* (2001); M. OWCZAREK, *Rola modlitwy w małżeństwie i rodzinie katolickiej* (2001); M. PIĄTEK, *Świętowanie niedzieli w rodzinie w świetle Listu Apostolskiego Jana Pawła II „Dies Domini” o świętowaniu niedzieli* (2001); A. ZASĘPA, *Państwo pomocne rodzinie w zakresie opieki nad dzieckiem w świetle „Karty Praw Rodziny”* (2001); E. FLASZKA, *Prawa i obowiązki rodziny w świetle „Karty Praw Rodziny”* (2002); A. KOWALCZYK, *Wartość czystości przedmałżeńskiej* (2002); B. KUCIŃSKA, *Godność dziecka i wyphywająca z tego odpowiedzialność rodziców w świetle nauczania Jana Pawła II* (2002); J. MOTYL, *Zaangażowanie rodziców, nauczycieli i katechetów w wychowanie oraz rewalidację dziecka upośledzonego umysłowo i fizycznie* (2002); A. RYBOWICZ, *Wpływ środków społecznego przekazu na życie rodzinne* (2002); B. TUREL, *Droga kobiety do świętości w nauczaniu Jana Pawła II* (2003); G. CHYREK, *Wpływ odpowiedzialnego rodzicielstwa na życie religijno-moralne małżonków* (2003); J. KOZŁOWSKA, *Akcja Katolicka jako współczesna forma aktywności świeckich w świetle nauczania Kościoła* (2003); B. MSZYCA, *Zagrożenia rodziny chrześcijańskiej na początku trzeciego tysiąclecia* (2003); L. GOJ, *Rola rodziców w wychowaniu religijnym dziecka w wieku przedszkolnym* (2004); D. MOTYL, *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w III Rzeczypospolitej Polskiej jako forma aktywności*

religijno-społecznej młodzieży (2004); M. OPIŁA, *Obrona godności kobiety w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* (2004); D. PIĘTAK, *Rodzina jako miejsce dalszego przygotowania dziecka do życia w rodzinie* (2004); B. SIWIERSKA, *Rola matki jako droga do uświęcenia* (2004); M. STĘPNIK, *Miejsce osób w podeszłym wieku w rodzinie i społeczeństwie* (2004).

Pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Macieja Ostrowskiego została napisana jedna praca magisterska. Jej autorem jest: T. WRONKA, *Przekazywanie Słowa Bożego w duszpasterstwie niesłyszących* (2006).

Pod kierunkiem bp. dr. hab. Antoniego Długosza zostało napisanych dwadzieścia osiem prac magisterskich. Ich autorami są: A. OSUCH, *Wychowanie eucharystyczne na katechezie w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II* (1982); J. BIELSKA, *Rola katechezy w wychowaniu do liturgii słowa* (1984); W. TELMA, *Bonifraterskie posługiwanie ludziom upośledzonym* (1987); E. PASIUT, *Formacja religijna dziewcząt w Zakładzie Wychowawczym Sióstr św. Józefa w Częstochowie* (1987); A. WALULIK, *Katecheza antropologiczna w nauczaniu pielgrzymkowym Papieża Jana Pawła II* (1989); B. LITWA, *Plastyczna twórczość dziecka na katechezie* (1990); S.W. PROKOPOWICZ, *Chrystus Dobry Pasterz w katechezie Matki Marii Karłowskiej* (1990); DEMPNIAK, *Problemy polskich robotników w katechezach Jana Pawła II* (1991); G. JANIKUŁA, *Formacja deuterokatechumenalna jako wsparcie katechezy* (1992); B. STYPUŁKOWSKA, *Zagadnienia ekumeniczne w katechezie* (1993); D. SZCZERBAK, *Formacja religijna dzieci i młodzieży szczególnym charyzmatem Zgromadzenia Sióstr od Aniołów* (1994); D. PISAREK, *Wkład katechezy w patriotyczne wychowanie młodzieży średnich szkół zawodowych* (1997); M. PODLEJSKA, *Misja Ducha Świętego w katechetycznym nauczaniu szkoły podstawowej* (1997); E. BIAŁAS, *Drama w katechezie szkolnej* (2002); U. CHOLERZYŃSKA, *Biblia źródłem katechezy* (2002); U. MATYJA, *Wychowanie seksualne na katechezie w świetle katolickiej teologii ciała ludzkiego* (2002); J. STEFAŃCZYK, *Egzystencjalne odczytywanie tekstów Pisma Świętego w ramach katechezy szkolnej* (2002); E. TOMZA, *Katechetyczny wymiar posługi Matki Marii Teresy* (2002); M. STOPA, *Katecheza jako forma posługi Słowa Bożego w świetle dokumentów katechetycznych Kościoła katolickiego w Polsce* (2003); A. TOMASZEWSKA, *Obraz katechezy szkolnej gimnazjalnej w świetle reformy edukacji* (2003); A. TOMASZEWSKA USJK, *Ikona w katechezie* (2003); J. MAZUREK, *Katecheza młodzieżowa pielgrzymek Jana Pawła II do Polski* (2004); K. SŁOBODZIAN, *Bezdomni w Archidiecezji Częstochowskiej jako adresaci katechezy specjalnej w świetle przemian ekonomiczno-społecznych okresu transformacji* (2004); E. BONK, *Katechizacja dzieci głębiej upośledzonych umysłowo* (2005); L. GWÓŹDŹ, *Komunikacja w katechezie* (2005); M. LICHTOR, *Organizacja pracy katechetycznej w Raczynie* (2006); T. MARCZEWSKI, *Doświadczenie radości w wychowaniu religijnym dziecka w oparciu o podręczniki metodyczne do katechezy wczesnoszkolnej* (2006); E. SABAT-SURDY, *Rodzice pierwszymi katechetami w świetle nauczania Katechizmu Kościoła Katolickiego* (2006); J. WOŹNIAK, *Realizacja myśli wychowawczej pism założycielki Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w misji Zgromadzenia* (2006).

Na seminarium naukowym prowadzonym przez bp. dr. hab. Antoniego Długosza i dr Beatę Stypułkowską została napisana jedna praca magisterska. Jej autorką jest: B. MUSKAŁA, *Metoda w katechezie w kl. I-III szkoły podstawowej z uwzględnieniem podręczników metodycznych Wydawnictwa WAM* (2009).

ci dużo wysiłku poświęcają na zdobycie uprawnień do nauczania religii w szkole, które dają możliwość zatrudnienia, przez odbywanie wielu ilości praktyk pedagogicznych, a być może mniej uwagi kierują na możliwość katechizowania w parafii. Oczywiście, ewentualne zaangażowanie katechetyczne w parafii absolwentów Instytutu zależy od księdza proboszcza, który na terenie parafii jest odpowiedzialny za zorganizowanie katechezy dla poszczególnych grup katechizowanych.

Aneks

MIESIĘCZNE SPOTKANIA FORMACYJNE W ROKU SZKOLNYM 2002/2003

w parafii Archikatedralnej Świętej Rodziny w Częstochowie
(w okresie, w którym proboszczem był ks. Marian Duda¹⁹⁸)

1. KLASY ZEROWE WRAZ Z RODZICAMI – Dalsze przygotowanie do I Komunii św.: drugi czwartek miesiąca godz. 17.00
2. KLASY PIERWSZE SP WRAZ Z RODZICAMI – Dalsze przygotowanie do I Komunii św.: trzeci czwartek miesiąca godz. 18.00
3. KLASY DRUGIE WRAZ Z RODZICAMI – Bezpośrednie przygotowanie do I Komunii św.: Klasa II a – pierwszy wtorek miesiąca godz. 19.00; Klasa II b – drugi wtorek miesiąca godz. 19.00; Klasa II c – trzeci wtorek miesiąca godz. 19.00; Klasa II d – czwarty wtorek miesiąca godz. 19.00
4. KLASY TRZECIE SP – Przygotowanie do rocznicy I Komunii św.: pierwszy poniedziałek miesiąca godz. 16.00
5. KLASY CZWARTE SP – Przygotowanie do uroczystego wyznania wiary: drugi poniedziałek miesiąca godz. 16.00
6. KLASY PIĄTE SP – Przygotowanie do uroczystego wyznania wiary: trzeci poniedziałek miesiąca godz. 16.00
7. KLASY SZÓSTE SP – Przygotowanie do uroczystego wyznania wiary: czwarty poniedziałek miesiąca godz. 16.00
8. KLASY PIERWSZE GIMNAZJUM – Przygotowanie do bierzmowania: drugi piątek miesiąca godz. 16.00

¹⁹⁸ Należy zaznaczyć, że wymienione grupy miały swoje spotkania katechetyczne w parafii podczas całej posługi duszpasterskiej w parafii ks. Mariana Dudy, tj. w latach 1996 – 2003. Ponadto w latach 1996 i 1999 w parafii były prowadzone tzw. Katechezy niedzielne (15.09.1996, 22.09.1996, 29.09.1996, 13.10.1996, 20.10.1996, 27.10.1996, 10.11.1996, 17.11.1996, 01.12.1996, 12.09.1999, 19.09.1999, 26.09.1999). Zob. M. DUDA, *Parafia kawalek nieba... do moich Parafian i nie tylko 1996 – 2003*, Częstochowa 2004.

9. KLASY DRUGIE GIMNAZJUM – Przygotowanie do bierzmowania: trzeci piątek miesiąca godz. 16.00

10. KLASY TRZECIE GIMNAZJUM – Przygotowanie do bierzmowania: czwarty piątek miesiąca godz. 16.00

11. KLASY PIERWSZE SZKOŁY ŚR. – Przygotowanie do bierzmowania: czwarty czwartek miesiąca godz. 18.00

12. MŁODZIEŻ PO BIERZMOWANIU – (w tym studiująca i pracująca) – Przygotowania do odpowiedzialnego wyboru drogi życiowej, w tym do sakramentu małżeństwa: czwarty piątek miesiąca godz. 19.00

RODZICE:

13. KLAS TRZECICH – SZÓSTYCH: druga środa miesiąca godz. 19.00

14. MŁODZIEŻY GIMNAZJUM I SZKÓŁ ŚREDNICH: trzecia środa miesiąca godz. 19.00

15. DLA DOROSŁYCH PRAGNĄCYCH POGŁĘBIAĆ SWOJĄ WIARĘ (KATECHUMENAT): czwarta środa miesiąca godz. 19.00

GRUPY APOSTOLSKIE:

16. AKCJA KATOLICKA – GWARDIA ARCHIKATEDRALNA: pierwszy czwartek miesiąca (adoracja), trzeci piątek miesiąca godz. 19.00 (spotkanie)

17. ŻYWY RÓŻANIEC: druga niedziela miesiąca godz. 16.00

18. ARCYBRACTWO ŚWIĘTEJ RODZINY: pierwsza środa miesiąca godz. 16.00

19. MINISTRANCI: czwartek godz. 17.00

20. LEKTORZY: czwartek godz. 19.00

21. KSM: piątek godz. 19.00

22. CHÓREK DZIECIĘCY: sobota godz. 10.00

23. EUCHARYSTIA MŁODYCH: piątek godz. 19.00

24. CHÓR „BASILICA CANTANS”: środa godz. 18.00

25. SCHOLA MŁODZIEŻOWA: niedziela godz. 9.15

Parochial Catechesis in the Light of Church Documents Currently in Effect Summary

The present paper deals with the problem of parochial catechesis in the light of Church documents being currently in effect. Basic catechetical documents were taken into account, including the Apostolic Exhortation *Catechesi tradendae*, a document of Congregation for the Clergy entitled *General Directory for Catechesis*, a document of Polish Episcopal Conference entitled *Catechetical Directory of the Catholic Church in Poland*, the *Core curriculum of Catechesis of the Catholic Church in Poland*, and other Church documents.

The paper presents the problem of catechetical ministry in a particular Church and in a parish, focusing on persons which are catechetical leaders and on their formation, the latter being the task of local particular Churches. The adult catechesis is dealt with briefly, then there are presented directions and guidelines provided by Church documents for the catechesis directed towards children and adolescents in parishes. One of the points concerns the formation of parish catechists in the High Institute of Theology, Częstochowa. The entire text is illustrated by the annexed example of parochial catechesis carried out at the Holy Family parish in Częstochowa during the catechetical year 2002/2003. The parish-priest there was then Rev. Prof. Marian Duda, the present Director of the High Institute of Theology in Częstochowa, and the paper was originally delivered as an oral presentation during the scientific conference 'In the heart of the Church on the way of New Evangelization' held on the 17th of January 2014, on the occasion of his celebration of the 25th anniversary of his academic work.

Słowa kluczowe: katecheza w parafii, katecheza dorosłych, katecheza dzieci i młodzieży, katecheza osób upośledzonych fizycznie lub umysłowo, formacja katechetów.

Keywords: parish catechesis, adult catechesis, catechesis of children and adolescents, catechesis of physically or mentally disabled people, formation of catechists.

